

משתעשעים משבת לשבת

הרב שאול ישראלי זצ"ל

שואל הבית יוסף¹, מדוע לא נקראו כל הימים שמיום י' בניסן ועד פסח – גדולים, שהרי הנס² היה בכל יום מימים אלו?
 אמנם יש לדעת כי לא השבת ההיא לבדה היא הגדולה, באשר הגדלות לא תלויה בהתגלותה, אלא ביותר ובעיקר באיתכסיא. ובאיתכסיא הרי לא השבת היחידה הזאת האחרונה במצרים, כי כל השבתות כולם השתזרו יחד במסכת החיים העבריים והיו מציאות אחת גדולה – שבת הגדול.
 לא בכדי משמשת שבת הגדול כהקדמה המבשרת את בוא הפסח – השבתות וגדולתן הן שהכשירו את הקרקע, והן שעשו את ישראל למה שהיו, בכדי שיהיו ראויים לאותה גדולה.
 ואומר המדרש³: "מגילות היו בידם מאבותיהם שהיו משתעשעין בהן משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלן, לפי שהיו נוחין בשבת".
 כאן גנוז הסוד. אם רוצים אנו לעמוד על עיקרה של תופעה זו – שהמצרים התחכמו לאבד את עמ"י, שעשו כל מיני תחבולות לשם כך, שגייסו את כל כשרון המוח של ההנהגה הממשלתית ואת כל האמצעים החומריים הממשיים שישנם בידי ממשלה בכדי לאבדם, בכדי לשעבדם, בכדי להוציא מהם כל מחשבה על גאולה ועל תמורה. אם עמל מאות שנים של חכמה להרע הלך לבטלה והעם נשמע לקריאת הגאולה וניתק בבת אחת את כבלי עבדותו – הרי שאין לנו למצוא את הפתרון אלא – בימי השבתות. ימי החול האפורים, ימי בוז וקיקלון, ימי יריקה בפנים, לעג ואדישות. הגב מתכופף ויחד איתו גם הנשמה נהפכת לכפופת גב, לנמוכת קומה. ואולם בא יום השבת, ובאה שבת באה מנוחה. ויחד עם אור הנר המועלה לכבוד השבת, עולה נר הנשמה המתעמם בגוף העבד, והאור מרמז והאור מזכיר. מזכיר ימי ילדות, מזכיר דברי הורים, מזכיר עבר רחוק, עבר מזהיר, עבר של חיים במולדת, ותקווה לעתיד יפה אף הוא. והכבלים על הנשמה הולכים ונמוגים, הולכים ורפים, ויחד עם זה מתיישר אט אט הגב הכפוף והעיניים נדלקות בשביב תקווה ואמונה, אמונת הגאולה, אמונת העתיד.
 ואב לילד סיפר, ואם לחשה באוזני הבת, את המילים השתיים אשר בהן הקסם, אשר

1. או"ח סימן ת"ל. 2. הנס שעמ"י שחטו את אלוהי מצרים לעיניהם והמצרים לא עשו דבר. 3. שמות רבה ה'.

בהן הסוד, אשר בהן הכוח לחולל את המהפכה, אשר יסירו את הכישוף מעל העם המעונה וישוב והיה בן חורין – "פקד יפקד"⁴.

ואם בימי החול "הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז"⁵ הרי "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו"⁶, באשר השבת גונזת בתוכה את הכוח העצום שהוא סכנת מוות לע"ז, באשר האמונה באדון העולם מאירה את הצללים מעמקי הירידה של נפש האדם, ועוז נפש ותעצומות נצח צומחות ממנה. שוב יודע האדם בשביל מה הוא חי, שוב יודע הוא כי מטרת חייו היא הצדק העולמי. המצרי מקבל את הפרצוף המתאים לו – נוגש עובד לזרוע ידו, מושל ממשל בכוח הטומאה, בכוח הרשע. ואם כוח בידו לדכא ולהשפיל, הרי טוהר הלב ויושר הנפש דווקא הם קניינם של המשועבדים והמדוכאים. ומעתה אין לקנא בו, אף אין לקבל את הגורל בשווי נפש. הרגש היחידי הוא רגש הבוז והביטול כלפי המנוול, כלפי החומס.

וכאן נתחשלה הנפש הישראלית וכאן נטהרה. השבתות הן שנטעו את הכוח להתנגד לע"ז של "לי יאורי ואני עשיתני"⁷. ואם בא הדבר לידי ביטוי באותו מעשה של שבת הגדול, אם היתה אפשרות ברגע אחד להתנער מכל אבק ההרגלים והאמונות הטפלות ולקחת את הכבש ששימש לאל על מנת לשוחטו, אין זה אלא תוצאה מאותן שבתות של גדולה ושל קדושה שקדמו לה, ושנטעו בישראל את התכונה הזאת של שבירת האלילים.

ואם אנו רואים בזמן קצר עם משוחררים הצועדים באון לקראת העתיד המזהיר, הרי זה הודות לאותו שבת הגדול, הודות לאותה גדולה של השבת שזבחה את הע"ז המצרית, ושהקנתה לנפש את הקוממיות הדרושה. שבת הגדול היתה ההקדמה הראויה לפסח.

ומאז ועד עולם.

4. בראשית נ, כד. 5. שמות רבה כ"א, ובוזוהר ח"ב ק"ע. 6. שבת קיח, ב. 7. יחזקאל כט, ג.

מגילות של נחמה

"תכבד העבודה על האנשים" - מלמד שהיו בידם מגילות שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת, לומר שהקב"ה גואלן לפי שהיו נוחין בשבת. אמר להן פרעה: "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר", אל יהו משתעשעין ואל יהו נפישין (נחים) ביום השבת.
אומר המהר"ו: הרי שדורש גזירה שווה מה שכתב "ישעו" ממה שכתוב "ישעוועים". והמגילות הם כל דברי ספר בראשית, מגילות של סיפורי אדם ונוח והמבול והפלגה וסיפורי האבות וכל הנבואות וההבטחות שהתנבאו.

שמות רבה ה, יח ומהר"ו שם

כבר לפני יציאת מצרים

דבר אחר "וירא בסבלותם" - ראה שאין להם מנוחה. הלך ואמר לפרעה: מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת. ואילו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים. אמר לו: לך ועשה להן כמו שתאמר.
הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח.
"עץ יוסף" שם: "ותיקן להם" - וזהו שתיקנו "ישמח משה במתנת חלקו", שהיה שמח על שבחר הקב"ה שינוחו בשבת ביום שבחר הוא להם.

שמות רבה א, כה ו"עץ יוסף" שם

השבת היא הכרת הטוב לבורא עולם

...על כן באה השבת שהיא זכר למעשה בראשית, העד שה' פעל את כל המעשים, מוכתר בכתר קדושה רבה, להורות שאמנם כוח הכרת הטובה האלוקית יצא אל הפועל רק עם הכרת טובת הקדושה שבחיים, והדעת שהיא מתנת ה', לדעת כי אני ה' מקדשכם, יצאתי אתכם בתכונה [וחננתי] אתכם באמצעים מביאי הקדושה, שעל ידם תביאו את החיים לתעודה כזאת שיהיו באמת הטובה היותר עליונה, עד שעל ידם ימשך האדם להביע הכרת טובתו בכל הדרכים היותר רחבים מרוב טוב ושמחה נשגבה. ולמדנו מזה שהידיעה המכשרת את האדם להכרת טובה היא יסוד התורה ואות בין ה' ובין עמו...

הרב אברהם יצחק הכהן קוק עין איה שבת א' פרק ראשון אות יד